

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

برنامه پزشکی خانواده و نظام ارجاع؛ چراغ راه سلامت

سند سیاستی و چارچوب همکاری و حمایت تقنینی از
برنامه ملی پزشکی خانواده و نظام ارجاع

مقدمه و ضرورت راهبردی

برنامه ملی پزشکی خانواده و نظام ارجاع یکی از مهم‌ترین اصلاحات ساختاری در نظام سلامت جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌آید. این برنامه با هدف تحقق عدالت در سلامت، تقویت رویکرد پیشگیری محور، ارتقای کارآمدی ارائه خدمات درمانی و کاهش هزینه‌های سلامت خانوارها طراحی شده و در راستای تحقق اسناد بالادستی کشور، به ویژه سیاست‌های کلی سلامت ابلاغی مقام معظم رهبری (ره) و قانون برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران در حال استقرار و توسعه در سطح ملی است.

در چارچوب این برنامه، خدمات سلامت بر مبنای مراقبت‌های مستمر، جامع و سطح‌بندی شده سازماندهی می‌شود و هر فرد و خانوار تحت پوشش یک تیم سلامت مشخص شامل پزشک خانواده و مراقبین سلامت قرار می‌گیرد. هدف نهایی این برنامه، گذار نظام سلامت از رویکرد درمان‌محور به نظام سلامت‌محور و اولویت‌بخشی بر درمان و مدیریت هدفمند مسیر دریافت خدمات سلامت است. مجلس شورای اسلامی، به عنوان نهاد قانون‌گذاری و تعیین‌کننده چارچوب‌های کلان حکمرانی سلامت، نقش اساسی در تصویب قوانین، تأمین منابع پایدار و نظارت بر اجرای سیاست‌های سلامت دارد. موفقیت این تحول ساختاری، نیازمند هم‌افزایی نهادی میان دولت و مجلس شورای اسلامی در جهت تثبیت منابع مالی پایدار و اعمال نظارت مؤثر بر حسن اجرای قوانین بالادستی است تا نتایج آن در قالب کاهش ملموس هزینه‌های درمانی مردم و ارتقای رضایتمندی عمومی در حوزه‌های انتخابیه نمایندگان محترم محقق گردد.

تعریف و مولفه‌های کلان برنامه

در این برنامه، ارائه خدمات سلامت در یک ساختار سطح‌بندی شده سازماندهی می‌شود که مهم‌ترین مولفه‌های اجرایی آن عبارت‌اند از:

- ۱ تعیین تیم سلامت اختصاصی:** ثبت نام و اتصال هر فرد و خانوار به یک پزشک خانواده و مراقبین سلامت مشخص، به عنوان اولین مرجع دریافت خدمات سلامت.
- ۲ ارائه خدمات سطح اول:** تمرکز بر خدمات پیشگیرانه، مراقبت‌های اولیه، غربالگری‌های دوره‌ای، ارزیابی سلامت و درمان‌های اولیه برای گروه‌های هدف؛ به ویژه کودکان، نوجوانان و گروه‌های آسیب‌پذیر
- ۳ مدیریت هوشمند ارجاع الکترونیک:** هدایت بیماران به سطوح تخصصی بر اساس تشخیص پزشک خانواده و در چارچوب نظام ارجاع الکترونیک.

۴ تکمیل پرونده الکترونیک سلامت: ثبت یکپارچه تمامی اطلاعات بهداشتی و درمانی شهروندان در سامانه های مرجع سلامت

اهداف و دستاوردهای کلان برنامه

استقرار این برنامه ملی، دستاوردهای راهبردی زیر را به همراه خواهد داشت:

- **صیانت مالی از شهروندان:** حفاظت مالی از خانوارها در برابر هزینه های سلامت از طریق تأمین و ارائه رایگان خدمات پیشگیرانه، غربالگری دوره ای و مراقبت های پایه سطح اول در چارچوب بسته های خدمت گروه های هدف و نیز کاهش پرداخت مستقیم مردم (فرانشیز) در تعرفه ویزیت پزشک خانواده و خدمات سرپایی، پاراکلینیکی و بستری در سطوح تخصصی در صورت رعایت مسیر نظام ارجاع
- **ارتقای عدالت در سلامت:** توزیع عادلانه و دسترسی متوازن به خدمات بهداشتی و درمانی در تمامی مناطق کشور، به ویژه مناطق محروم، روستایی و حاشیه نشین
- **تقویت بهداشت و پیشگیری:** شناسایی زودهنگام و مدیریت عوامل خطر بیماری های غیرواگیر (مانند دیابت و فشار خون) پیش از بروز عوارض جدی
- **مدیریت بهینه منابع اقتصادی حوزه سلامت:** حذف تقاضاهای القایی، جلوگیری از تکرار اقدامات تشخیصی غیرضروری و هدایت هدمند منابع صندوق های بیمه ای
- **ارتقای سواد سلامت جامعه:** توانمندسازی مردم در حوزه خود مراقبتی و اتخاذ سبک زندگی سالم

نقش راهبردی و انتظارات از مجلس شورای اسلامی

پایداری و تکامل این اصلاح ساختاری، مستلزم حمایت مؤثر نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی در سه محور اصلی زیر است:

حمایت تقنینی و بودجه ای

- پیش بینی، تصویب و تثبیت منابع مالی پایدار، واقعی و نشاندار در قوانین بودجه سنواتی متناسب با الزامات اجرایی برنامه
- تقویت جایگاه قانونی بیمه های پایه به عنوان خریدار راهبردی خدمات سلامت و

- تضمین پرداخت‌های منظم و به‌موقع به تیم‌های سلامت
- تصویب مشوق‌های قانونی و تسهیلات رفاهی پایدار برای افزایش ماندگاری پزشکان و کارکنان سلامت در مناطق محروم و کم‌برخوردار
- الزام قانونی دستگاه‌های اجرایی به توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و الکترونیک، از جمله پهنای باند و شبکه‌های ارتباطی پایدار در مناطق روستایی و کم‌برخوردار به عنوان بستر اصلی نظام ارجاع الکترونیک

۲ حمایت نظارتی و پایش حاکمیتی

- نظارت مستمر بر روند استقرار و اجرای برنامه در سطوح ملی و استانی از طریق کمیسیون‌های تخصصی مجلس، به‌ویژه کمیسیون بهداشت و درمان و کمیسیون برنامه و بودجه
- الزام دستگاه‌های اجرایی و سازمان‌های بیمه‌گر پایه به ارائه گزارش‌های دوره‌ای عملکردی به مجلس شورای اسلامی
- ارزیابی آثار اجرای برنامه بر شاخص‌های عدالت در سلامت، کاهش هزینه‌های کمرشکن درمانی و میزان رضایتمندی مردم در حوزه‌های انتخابیه

۳ حمایت اجتماعی و جریان‌سازی فرهنگی

- نقش‌آفرینی مجامع نمایندگان استان‌ها در تبیین مزایای برنامه و افنوع افکار عمومی نسبت به مزایای دریافت خدمات سلامت از مسیر تیم پزشک خانواده و صیانت از ساختار نظام ارجاع
- تقویت هماهنگی بین‌بخشی از طریق شوراهای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها به ریاست استانداران برای پشتیبانی از شبکه بهداشت و درمان

جمع‌بندی راهبردی

برنامه ملی پزشک خانواده و نظام ارجاع، یک اصلاح‌ساختاری اساسی در نظام سلامت کشور با هدف ارتقای عدالت، افزایش بهره‌وری و کنترل هزینه‌های پنهان و آشکار اقتصاد کشور است. امید است با همراهی و مشارکت فعال نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، این برنامه ملی به الگویی موفق از هم‌افزایی قوا در تحقق عدالت در سلامت، ارتقای رضایتمندی عمومی و تقویت سرمایه انسانی کشور تبدیل گردد.